

НЬЮ-ЙОРКСЬКА ГРУПА З ПОГЛЯДУ МІФОПОЕТИКИ

Тадей Карабович. Міфопоетика Нью-Йоркської групи. Монографія / відп. ред. Р. Радишевський. – Київ: Талком, 2017. – 461 с.

До ХХІ випуску студій з україністики, яку видає Міжнародна школа україністики НАН України, увійшла монографія “Міфопоетика Нью-Йоркської групи” Тадея Карабовича, відомого вченого, українського поета й перекладача, доктора гуманітарних наук, викладача Інституту слов’янської філології Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні (Польща).

Стрижнева проблема, якою переймається вчений, – міфопоетика, дослідницький підхід до художньої спадщини Нью-Йоркської групи, вивчення творів із міфологічного погляду, пошук на різних рівнях паралельних місць. Творці Нью-Йоркської групи, звісно, спиралися на традиції класичного міфу й водночас свідомо творили авторський міф, тому дослідник зосереджується на аналізі різних стратегій самопрезентації угруповання, з’ясовує, як народжувалася “символічна автобіографія” групи. Учений також простежує приховані аналогії, які зв’язують літературні образи, сюжетні ситуації, жанри з обрядами, архетипами, міфами, з’ясовує співвідношення в авторській міфології свідомого й несвідомого, сконструйованого й органічного, індивідуального й архетипного. Відповідальний редактор монографії – доктор філологічних наук, професор, чл.-кор. НАНУ Р. Радишевський.

Усебічна творчість групи, заснованої 1959 р. в Нью-Йорку, її бурхлива літературна діяльність та міфічні зв’язки з Україною як батьківщиною серця, є важливим складником сучасного українського простору. Творчий дискурс групи, бачений зі світових та європейських позицій, залишається невід’ємним інгредієнтом української літератури другої половини ХХ століття як культурного осереддя та вагомим надбанням української нації. Автор монографії пропонує системний підхід до цієї ще не до кінця вивченої теми та нове в українському літературознавстві

бачення Нью-Йоркської групи з позиції літературознавчого модусу присутності. З огляду на динамічність категорії міфопоетики та міфу, фрактальна модель та структура теми будуть у майбутньому розвиватися та переосмислюватись. Тому тема має науково-дослідницьку перспективу, яку з погляду феноменології Е. Гуссерля можна вважати важливою та потрібною як “акт чистих феноменів”. Вона набуватиме модусів різноплосковності.

Монографія продумана як дослідження про Нью-Йоркську групу з перспективи міфопоетики. Стан досліджень про історію Нью-Йоркської групи в Україні показує, що кожна наукова розробка доповнює недостатність знань про її феномен. Тому в цій праці важливе місце посідає літературний контекст, який виникає з участі Нью-Йоркської групи в українському еміграційному житті (1959–1991). Важливим також залишається творче повернення групи та її сприйняття після 1991 р. в Україні, коли було оголошено державну незалежність. Поверненню творчості групи в Україну після 1991 р. сприяли відомі українські вчені М. Жулинський, І. Дзюба, М. Ільницький, О. Астаф’єв, Є. Нахлік, А. Мойсієнко, Ю. Ковалів, В. Мацько та ін.

Автор має на меті окреслити місце Нью-Йоркської групи в топографічній панорамі української літератури другої половини ХХ ст. над Дніпром без поділу на еміграційну (екзильну) і вітчизняну літератури. Між еміграцією й материком існує очевидна схожість, і хоча асоціативне письмо материкової

та еміграційної літератури дещо відрізняється, їх єднає та сама лінія, яку з антропологічного боку можна назвати найпростіше – українською. Українська еміграційна поезія є невід’ємним складником літературного процесу, упродовж останніх десятиліть порушувалися питання її повернення в єдину скарбницю української літератури, пошуку “репрезентативних” текстів. Систематизації потребує й досвід сучасних дослідників української еміграційної поезії, аналіз творів Нью-Йоркської групи, які розглядалися під кутом зору їх структурно-семіотичної інтерпретації (О. Астаф’єв, Дж. Грабович, Д. Гусар-Струк, І. Жодані, М. Ревакович, Б. Рубчак), психоаналітичного підходу (Н. Зборовська, О. Смольницька), інтертекстуальності (А. Понасенко, Т. Остапчук), жанрової поліфонії (І. Астапенко, А. Біла, Д. Дроздовський, М. Зимомря, О. Шаф), мовної парадигми (А. Бондаренко, Т. Головань, Ю. Гудзь, М. Нікуліна, І. Фізер), сюрреалістичних шукань (Т. Антонюк, В. Державин), призми “традиція-новаторство” (М. Жулинський, Ю. Барабаш, Р. Галицька, Г. Костюк, М. Ільницький, Ю. Лавріненко, В. Мацько, В. Моренець, П. Сорока, М. Ткачук), перекладацтва (Л. Онишкевич, Т. Карабович) та ін.

Актуальність теми монографії зумовлена відсутністю наукових розвідок, у яких було б узагальнено досвід еволюції міфопоетики Нью-Йоркської групи, хоча окремі аспекти цієї проблеми порушено в працях О. Астаф’єва, М. Ільницького, Т. Карабовича, М. Ревакович, Б. Рубчака; недоступністю поетичного матеріалу через розпорошеність необхідних текстів, адже зазвичай дослідникам була доступна спадщина групи з журналів та антологій, менше – коли йдеться про збірки, видані обмеженим накладом, зокрема поширювані через “самвидав”; невизначеністю – з огляду на свіжість теми самої суті гібридної жанрової природи, зорієнтованої на історичний, міфологічний, естетичний матеріал; симультанністю родовидового парадигмального реєстру поезії (класична, некласична та постнекласична); урешті, необхідністю вказати на теоретичне обґрунтування взаємодії міфу й лірики, різних шляхів

і наслідків їхньої процесуальної контамінації.

У праці проаналізовано великий текстовий матеріал, репрезентований творами поетів Нью-Йоркської групи. За об’єкт дослідження обрано твори Е. Андіївської, Б. Бойчука, Ж. Васильківської, В. Вовк, П. Килини, Б. Рубчака, Ю. Тарнавського, Ю. Коломоїця, М. Царинника, Р. Бабовала, М. Ревакович, О. Коверка. Предмет дослідження – міфопоетика Нью-Йоркської групи, можливі форми та фіксовані механізми процесуальної взаємодії міфу й поезії, драми, есеїстики під тиском стильової еkleктики, жанрової гібридизації, інтертекстуальності та інтермедіальності.

Мета дослідження – системно вивчити корпус міфопоетичних інтенцій творчої спадщини згаданого угруповання, довести органічний і продуктивний зв’язок міфопоетики й сучасних жанромодулятивних процесів, схарактеризувати специфіку міфологізації та реміфологізації, окреслити новітні текстові стратегії Нью-Йоркської групи. Реалізація цієї мети передбачена в послідовному розв’язанні таких завдань. Автор простежив закономірності переходу еміграційної поезії до засад модернізму при збереженні полістильового тяжіння. Він з’ясував взаємини понять *міф*, *міфологема*, *міфопоетика*, окреслив характер літературних дискусій довкола них з урахуванням праць із теорії міфу. Через це Т. Карабович поширив специфіку впливу міфу на літературні роди і жанри та провів межу між варіативністю поезії та інваріантністю персонального міфу. Розглянув авторський міф як чинник “символічної автобіографії” Нью-Йоркської групи, провів паралелі між представниками цього угруповання і шістдесятниками. Окреслив топографію його самопрезентацій на сторінках щорічника “Нові поезії”, журналу “Сучасність”, збірника “Слово” та кварталника “Світо-вид”. Відстежив динаміку присутності групи на сторінках антологій та виявив структурні подібності міфологізації й реміфологізації, акцентувавши увагу на міфологемі вигнання у збірці В. Вовк “Жіночі маски”, поемі в прозі Б. Бойчука “Кляса без вісти”,

втілення суб'єктивної предикативності в сонетах Е. Андіївської та переплетенні міфу й реальності в поезії П. Килини. Розглянув міфічний дискурс утраченого особистого простору й сакральні мотиви в поезії Нью-Йоркської групи. Звернув увагу на творчість номінальних членів групи (Ю. Коломийця, О. Коверка, М. Царинника) та на поезію молодших її членів (Р. Бабовала і М. Ревакович).

Визначальним у методології дослідження став системно-аналітичний підхід, у якому сполучено цілу низку конкретних методів (ритуально-міфологічний, порівняльно-історичний, історико-генетичний, структурно-семіотичний, типологічний, інтерпретативний) із застосуванням локальних методик структуралізму, постструктуралізму, герменевтики, архетипної критики, наукового моделювання, інтермедіальних типологій.

У монографії "Міфопоетика Нью-Йоркської групи" Т. Карабовича вперше поетична творчість Нью-Йоркської групи розглядається в тісному зв'язку з українською "метрополією" як органічна цілісність, базована на єдиній етнолітературній традиції. Уперше також у науковий обіг уведено велику кількість розпорощених поетичних, драматургічних, есеїстичних текстів, зокрема рукописів. Досліджено специфіку авторського міфу як чинника "символічної автобіографії" Нью-Йоркської групи, показано топографію її самопрезентацій, досліджено жанрову гібридність творів цієї групи у зв'язку з її стильовими пріоритетами та рефлексогенними координатами на сторінках антологій. Уперше також зафіксовано конкретні художні механізми міфологізації та реміфологізації на рівні міфологеми вигнання, деконструкції міфу про минуле, описано специфіку суб'єктивної предикативності в сонетах, теоретично обґрунтовано й докладно проаналізовано міфічний дискурс утраченого простору й сакральні мотиви у творчості поетів цього угруповання. Окремо слід сказати

про теоретичне значення одержаних результатів. Матеріали монографії розширюють уявлення про феномен Нью-Йоркської групи, дають змогу відкинути хибні тези про його обмеженість, законсервованість і вторинність, натомість пропонують наукове обґрунтування розмаїтості, потенційності й самобутності міфопоетичної парадигми цього угруповання. Визначено та проаналізовано основні параметри міфоцентричної поезії групи, виявлено провідні тенденції сучасного художнього мислення як творення авторського міфу, "символічної автобіографії" групи, її презентацій на сторінках різних видань і антологій, окреслено гібридні жанрові пріоритети в площині перетину сучасних міфоструктур і поетичних практик. Теоретично доповнено уявлення про інтержанрові кордони поезії Нью-Йоркської групи. Уписування міфоцентричної художньої спадщини цього угруповання в ширший синхронний географічний контекст (східноєвропейський, загальноєвропейський) моделює проблемне поле для нових порівняльних літературознавчих досліджень, покликаних ідентифікувати адекватне місце доробку Нью-Йоркської групи у формуванні концепції української і європейської поезії межі ХХ–ХХІ ст.

Дослідження Тадея Карабовича має практичну наукову цінність, матеріали монографії можуть бути використані для розширення й оновлення програм з історії української літератури кінця ХХ–початку ХХІ ст., при читанні курсів лекцій в університетах, написанні монографій та укладанні підручників, навчальних посібників із теорії та історії літератури, фахових видань інформативно-довідкового характеру; окремі розроблені проблеми можуть бути включені в програми спецкурсів і спецсеминарів. Вичерпна бібліографія також може слугувати майбутнім дослідникам феномену Нью-Йоркської групи як вихідний матеріал для подальших наукових досліджень.

Отримано 9 липня 2016 р.

*Віктор Яручик
м. Луцьк*